

PŘEDBĚŽNÝ KLÍČ K URČOVÁNÍ ČS. DRUHŮ RODU *DREpanocladus* s.l. Jana Hubáčková

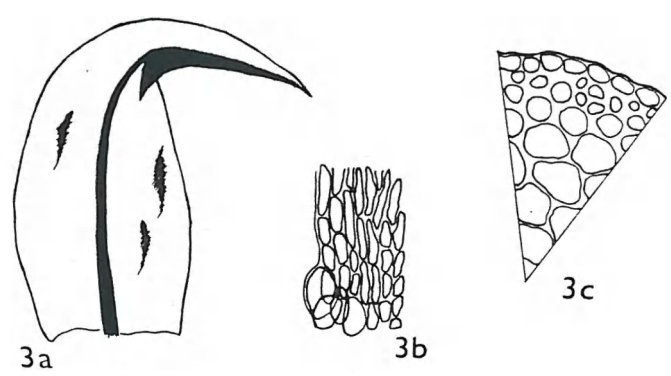
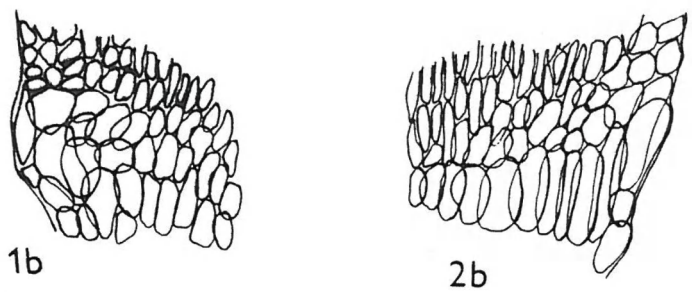
V současné době je uznáváno v rámci evropského kontinentu rozdělení širokého rodu *Drepanocladus* na několik samostatných rodů. Podle autorské dvojice Corley & Crundwell (1991) se z rodu *Drepanocladus* vyčleňují rody *Hematocaulis* Hedenäs, *Loeskypnum* Paul, *Sanionia* Loeske a *Warnstorfia* Loeske, přičemž rod *Loeskypnum* není v naší bryoflóře zastoupen žádným druhem. Hedenäs (1990) dále ještě vyčleňuje rod *Pseudocalliergon* (Limpr.) Loeske, do kterého řadí mimo jiné u nás rostoucí druh *Drepanocladus lycopodioides* (Brid.) Warnst. Jeho všeobecné akceptování, podobně jako rodu *Hematocaulis*, je ale problematičné. Přehled u nás rostoucích druhů je následující:

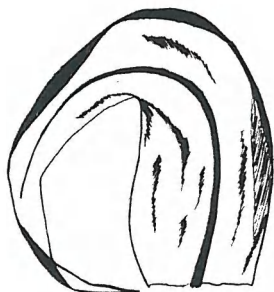
Drepanocladus aduncus (Hedw.) Warnst., *D. capillifolius* (Warnst.) Warnst., *D. lycopodioides* (Brid.) Warnst., *D. revolvens* (Sw.) Warnst., *D. sendtneri* (Schimp. ex K.Müll.) Warnst., *D. tenuinervis* T.Kop., *D. vermicosus* (Mitt.) Warnst., *Sanionia uncinata* (Hedw.) Loeske, *Warnstorfia exannulata* (B.S.G.) Loeske, *W. fluitans* (Hedw.) Loeske a *W. trichophylla* (Warnst.) Tuom. & T.Kop.

Druhy těchto rodů jsou všeobecně velmi variabilní, což značně ztěžuje jejich určování. Protože se již dva roky zabývám studiem tohoto komplexu, pokusila jsem se v následujícím klíči upozornit na nejdůležitější a snad i stále znaky potřebné pro správnou determinaci.

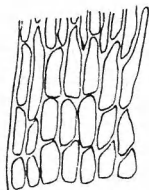
Klíč k určování čs. zástupců rodu *Drepanocladus* s.l.

- 1 Lístky na okraji většinou jemně zubaté 2
- Lístky celokrajné 5
- 2 Lístky silně řáskaté, dlouze a jemně zašpicatělé, silně zakřivené až spirálovitě stočené ..... *Sanionia uncinata*
- Lístky vydaté nebo téměř ploché, neřáskaté, případně velmi slabě řáskaté 3
- 3 Velká skupina křídelních buněk, které jsou hyalinní, tenkostěnné, velké a nafouklé, dosahuje až k žebro, které je silné až velmi silné a vybíhavé 4
- Křídelní buňky postupně se zvětšující a +/- nafouklé, tenkostěnné nebo mírně ztloustlé, lístky v bazální části zřetelně zúžené, žebro slabé, dosahující asi do 1/2 lístku ..... *Warnstorfia fluitans* (Obr. 1 a,b)
- 4 Žebro vybíhavé ..... *Warnstorfia trichophylla*
- Žebro dosahuje asi do 3/4 lístku, zřídka do špičky ..... *Warnstorfia exannulata* (Obr. 2 a,b)
- 5 Křídelní buňky chybí nebo jsou jen v počtu 1-4 6
- Křídelní buňky tvoří početnější skupinu 7
- 6 Lístky neřáskaté, vydaté, křídelní buňky v počtu 1-4(-6), hyalinní, nafouklé, lodyžka má na příčném řezu hyalodermis tvořenou vrstvou hyalinních tenkostěnných buněk ..... *Drepanocladus revolvens* (Obr. 3a-c)
- Lístky +/- řáskaté, křídelní buňky chybí, lodyžka na příčném řezu bez hyalodermis ..... *Drepanocladus vermicosus* (Obr. 4a-c)
- 7 Bazální buňky lístků +/- nahnědlé, směrem k žebro zřetelné a obvykle i silně pórovité, křídelní buňky většinou ztloustlé 8
- Bazální buňky lístků zelené nebo nažloutlé, bez póru nebo jen slabě pórovité, křídelní buňky většinou tenkostěnné a hyalinní 9

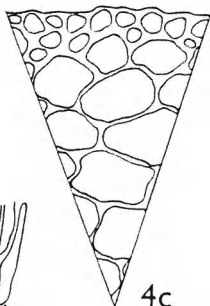

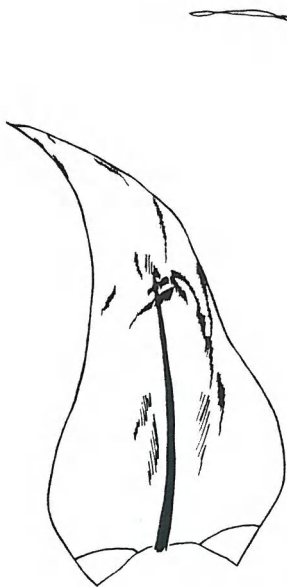
4a

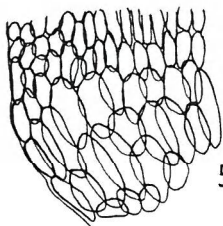
4b

4c

5a

5b

- 8 Křídelní buňky tvoří malou a +/- málo zřetelnou skupinu, žebro slabé, rostliny velmi mohutné, připomínající svým celkovým vzhledem poněkud druh *Scorpidium scorpioides*..... *Drepanocladus lycopodioides*
- Křídelní buňky tvoří malou, ale zřetelnou skupinu, žebro velmi silné, na bázi (50-)75-100 um, rostliny statné ..... *Drepanocladus sendtneri*
- 9 Žebro silné, dlouze nebo krátce vyběhavé ..... *Drepanocladus capillifolius*
- Žebro nedosahuje do špičky lístku 10
- 10 Křídelní buňky tvoří velkou skupinu dosahující k žeburu nebo téměř až k žeburu, lístky srpovité nebo přímé, žebro slabé, +/- v polovině lístku končící ..... *Drepanocladus aduncus* (Obr. 5 a,b)
- Křídelní buňky tvoří menší, ale zřetelně odlišenou skupinu, jsou +/- tenkostěnné, buňky mezi žebrem a křídly prodloužené, ztloustlé, lístky vždy srpovité, žebro slabé, při bázi 30-50 um široké, končí daleko před špičkou lístku ..... *Drepanocladus tenuinervis*

Vysvětlivky k obrázkům: a - celkový tvar lístku, b - křídelní buňky, c - příčný řez lodyžkou

Literatura

- Corley M.F.V. & Crundwell A.C. (1991): Additions and amendments to the mosses of Europe and the Azores. - J. Bryol. 16: 343-344.
- Hedenäs L. (1990): The genus *Pseudocalliergon* in northern Europe. - *Lindbergia* 16: 80-99.

POZNÁMKY K ROZŠÍŘENÍ NĚKTERÝCH DRUHŮ RODU *DICRANUM* V ČESKOSLOVENSKU

Hana Franklová

Rod *Dicranum* Hedw. je řazen do čeledi *Dicranaceae* C.Müll., podčeledi *Dicranioideae* Hag. V současné době jsou do rodu *Dicranum* řazeny i tři druhy dnes vesměs neakceptovaného rodu *Orthodicranum* (*O. flagellare*, *O. montanum*, *O. strictum*) a dva druhy rodu *Paraleucobryum* (*P. fulvum*, *P. viride*). Na území Československa tedy roste celkem 20 druhů rodu *Dicranum*: *D. acutifolium* (Lindb. et H.Arnell) C.Jens., *D. affine* Funck., *D. bonjeanii* De Not., *D. congestum* Brid., *D. elongatum* Schleich., *D. flagellare* Hedw., *D. flexicaule* Brid., *D. fulvum* Hook., *D. fuscescens* Sm., *D. groenlandicum* Brid., *D. majus* Sm., *D. montanum* Hedw., *D. muehlenbeckii* B.S.G., *D. polysetum* Sw., *D. scoparium* Hedw., *D. sendtneri* Limpr., *D. spadiceum* Zett., *D. spurium* Hedw., *D. tauricum* Sap. a *D. viride* (Sull. et Lesq.) Lindb.

Dicranum acutifolium - vysokohorský druh rostoucí jen na vápencích Belanských Tater ve výškách zhruba 1500-2150 m n.m. Dosud byl sbírán pouze ve sterilním stavu.

Dicranum affine - druh rostoucí v horách a ve vysokohorí ve výškách zhruba 650-2000 m n.m. Vyskytuje se na vlhkých loukách, na rašeliništích a horských vrchovištích. Větší počet lokalit je doložen z Čech, na Slovensku se zdá být vzácnější.

Dicranum bonjeanii - hojně rozšířený druh, který roste od nížin do hor ve výškách zhruba do 700 m n.m. Vyskytuje se na vlhkých místech (zamokřené louky, močály, rašeliniště a horská vrchoviště). Při revizi herbářového materiálu jsem neviděla položky z Malé a Velké Fatry a jen málo dokladů z Orlických hor, Javorníků a ze středního Slovenska.